

Jin Jiyan Azadî Hareketi'nin Kökleri ve Karakteri

Buhar Ewrîn

Farsça'dan Çeviri: Meyro Su

Toplumsal hareketler, toplumun doğal tepkilerinin sonucu açığa çıkar. Tepkiyi inkâr etmek, bastırmak onu derinleştirir ve şiddet içermeyen yöntemleri şiddete dönüştürür. 21. yüzyılda toplumsal hareketlerin karakteri, 19. ve 20. yüzyıllardaki devrimler gibi devleti yıkmak, yeni bir hükümet ya da devlet kurmak şeklinde gelişmez. Bu yüzyılda din, etnik köken ve cinsiyet dışındaki tüm farklılıkların ortadan kaldırıldığı demokratik bir sistem kurmak, toplumsal hareketlerin başlıca karakteri olarak öne çıkıyor. İran'daki toplumsal hareketler de bu özelliğe sahip. İran'da son yıllarda başta kadınlar olmak üzere, öğretmenlerin ve işçilerin sendikal protestoları söz konusu oldu. İran rejimini her zaman olduğu gibi, bu itirazları “yabancılar”ın veya “karşı-devrimciler”in işi olarak lanse edip bu hareketlerin bastırılmasını ve bu protestolara katılanların öldürülmesini meşru göstermeye çalıştı. Sosyologların bakış açısına göre; hükümetlerin toplumsal hareketlerle başa çıkma biçimi, bir hükümetin karakterini ve uygulamalarını yansıtır. Hareketin taleplerini karşılama kabiliyetine sahip olmayan hükümetler; güce, yasalara ve yasadışı davranışlara bel bağlayarak bu hareketleri bastırmaya çalışırlar. Bu bastırmanın sonucunda, bu sivil ve sınırlı hareketler bir şekilde başka bir forma bürünerek, devrimci ve kitlesel hareketlere dönüşürler. Bazılarına göre; İran'da son yirmi yılda, bir şekilde baskı nedeniyle marjinalize edilen siyasi grupların ve dar protestoların, eylemlerin, yerini toplumsal hareketler almıştır. Bu hareketler, toplumun içinde maya tutmuş, yerini yapmıştır. Daha sonra reform (ıslahat) dönemi¹ sırasında şartlar el verince alenileşmiş, toplumda yaygınlaşmıştır. Kimi devrim teorilerinde, devrimlerin toplum içinde mevcut duruma dair düzelme umudu varsa meydana geldiği belirtilir. Bunlara göre, 1979 devriminde bu umut vardı ve devrim, halkın eskisinden daha iyi imkanlara sahip olacağına ve durumun daha iyiye gideceğine inandığı bir zamanda gerçekleşti. Ancak, ıslahat döneminden sonra hükümet, bu umudu hızla bastırıp yok etti. Daha sonra çokça başkaldırı olmuşsa da ömürleri çok kısa sürmüş, her seferinde bastırılmışlardır. Bu nedenle bazıları, umudun kırıldığı bu dönemin

---

¹ İran'da Hatemi Döneminde yapılan reformları belirtmek için kullanılan ifade...

ardından gelen “Jin, Jiyan, Azadî” hareketini, bir “umutsuzlar” hareketi olarak tanımlıyor. Hareketlerin incelenmesinde umut ve umutsuzluk faktörünün dikkate alınması doğrudur. Umudun varlığı önemlidir, ama umudu oluşturacak olan da hareketin başarılı olma düzeyidir. “Jin jiyan Azadî” hareketinin, umutsuzların başlattığı bir hareket olduğu doğru olabilir ama umutsuz bir hareket olmadığı şimdiden belli oluyor.

Bu makaleyle İran’da kadınların mücadele tarihlerine bakarak “Jin Jiyan Azadî” hareketinin kültürel, toplumsal dayanaklarını ve karşılığını ele alıp bu hareketin umudu örgütleyerek başarılı olmasının imkanlarını ve bunun önündeki engelleri tartışmak amaçlanıyor.

İran’da Kadın Hareketinin Mücadele Tarihi

Kadın araştırmacılar, uzun zamandır tarihin yeniden okunması için çalışma yürütmekteler. Bu çalışmalar sonucunda günümüzde yazar, tarihçi ve siyasetçilerin hâkim olduğu çeşitli alanlarda ataerkillik nedeniyle gizlenen ve görmezden gelinen kadın varlığını açığa çıkartan birçok veri elde edilmiştir. İran tarihinde kadınların varlığı bir istisna değil, siyasette önemli rol oynayan birçok kadın var olmuştur. Ancak erkek komutanlar ve krallar hakkında o kadar çok şey duymamıza rağmen, Artemis ve Azarmidoxh hakkında çok az şey duyarız. Kaçar döneminde İranlı kadınlar, yabancılara verilen tütün imtiyazlarına karşı gelişen harekette ve anayasacılık (meşrutiyet) hareketi gibi başlıca hareketlerde rol oynadılar. Meşrutiyet döneminde kadınların en önemli talebi siyasette ve eğitimde kadın ve kız çocuklarına eşit haklar verilmesiydi. Ama tarihteki diğer devrimler gibi, devrim gerçekleşikten sonra kadınların talepleri görmezden gelinmiş ve hiçbir hak verilmemiştir. Ancak kadınlar mücadeleyi hiç bırakmamış, dernekler kurarak yayınlar çıkarmışlardır.

1979 Devrim’inde, Şah karşıtı gösterilerde ve devrimde de kadınlar büyük rol oynadılar. Zorunlu başörtüsü uygulamasını yaklaşık 15.000 kişinin katıldığı altı günlük büyük bir gösteriyle protesto ettiler. Sonuçta protestolar bastırıldı ve kanun onaylanmışsa da bu protestoların önemli bir etkisi oldu. 1980lerde yaygınlaşan infazlar döneminde, çok sayıda kadın da infaz edildi ve bunların çoğu siyasetçiydi. Kadınlar bu tarihten sonra yaşanan isyanlarda hep yer aldılar. Hatta eskiye oranla daha fazla...

İran’ın çağdaş tarihinde iki büyük devrim yaşandı. Biri 1905’teki Meşrutiyet Devrimi, diğeri 1979’daki İslam Devrimi idi ki hiçbiri de özgürlük ve demokrasi getirmedi. Bunun başlıca

nedenleri arasında, şeriat yasalarına dayanmaları ve mollaların (ruhaniler) rolü belirtilebilir. Fıkıh ve şeriat kaynaklı bu tür yaklaşım ve kanunlar, halka refah ve sosyal adalet getirmemiş, özellikle kadın ve kadın sorununa yaklaşımda her zaman katı ve kadın karşıtı bir yaklaşım içinde olmuştur. Nihayetinde halkın ve kadınların ötekileştirilmesine yol açmıştır. Özellikle kadınlar, toplum içinde kendileri hakkında karar verme mekanizmasından uzak düşürülmüştür. Değnilmesi gereken bir diğer önemli nokta ise İran devletinin yasal ve örfi sisteminde kadın erkeğe tabi kılındığı için, kadınların ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan eşit görülmediği ve dolayısıyla toplumun geneline göre çok daha kötü durumda olduklarıdır. Bunun yanı sıra kadınlar, yüzyıllardır aynı Şeriat ve Fıkıh kanunları tarafından ezilmekte, ataerkil ve kadın düşmanı bu kültürün varlığından dolayı hareket edememektedirler. 1979 devriminden sonra ve İran İslam Cumhuriyeti'nin egemenliğinin kurulmasıyla birlikte kadınlar çok daha sert ve sistematik bir yaklaşımla karşı karşıya kaldı. Buna karşı mücadelenin, kendine has zorluklarını da değerlendirmek gerekiyor.

İranlı kadınların özgürlüklerini ve temel haklarını elde etme mücadelesi yüz yıl önce başladı. Bundan önce de erkeklerin zulmünü kabul etmeyen ve dönemin yöneticilerine yiğitçe karşı koyan kadınlar vardı. Ancak bir hareket olarak değerlendirilebilecek mücadele, neredeyse yüz yıl önce başlamıştır. Yüz yıl öncesine kadar kadınlar evlerinde isimsiz ve bir köşede tecritte yaşıyorlardı. Onların emekleri, mücadeleleri ve fedakarlıkları olmasaydı, belki de bugünün kadınları hala evin bir köşesinde, duvarların arkasına hapsedilmiş ve tecrit edilmiş olarak yaşayacaktı. İranlı kadınlar, değişim yaratmak, adaletsizlik ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için çok çaba sarf etti ve birçok eylem yapmıştır. İran'daki kadın hareketinin özelliklerinden biri de diğer toplumsal hareketler ve sivil haklar mücadelesiyle ilişki içinde olmasıdır.

İran kadın özgürlük hareketi, 1979 devriminden beri, eşitlik ve özgürlüğe ulaşmak için kadınları giyinme özgürlüğünden bile mahrum bırakan ataerkil kültür ve yasalarla mücadele ediyor. 1979'de İslami hükümetin kurulmasından sonra kadınlar, yıllar içinde elde ettikleri kazanımların çoğunu kaybetti. İran kadın hareketine en büyük darbe, devrimin ilk haftalarında geldi. İlk adımda "Aile Yasası" iptal edildi ve ikinci adımda "Zorunlu Başörtüsü" yasası onaylandı. Başörtüsü, iktidar sisteminin ve geleneksel ataerkil güçlerin kadınları kamusal alandan sürgün etmek ve bastırmak için kullandığı siyasi ve ideolojik bir araca dönüştürüldü. Bu yasa sonucunda birçok kadın bu yasayı kabul etmedikleri için işkence, hapis ve psikolojik baskı ile karşı karşıya kalmıştır. Jîna'nın ve daha yüzlerce kadının katledilmesi, İran'daki kadınların bu şiddet nedeniyle yaşadıkları acı ve

trajedinin hikayesidir. Erkek otoritesinin bir simgesi olan ataerki kanunları, daha çok kadınlara uygulanmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda başka yasaların da izlediği bu özel zorunlu başörtüsü yasası, kadınlarda zihinsel, psikolojik ve hatta hayati hasarlar bıraktı. Jına da bu yasanın son kurbanlarından biri oldu. Bu yasa kadınlar için zorlu bir engel oluşturduğu için kadınlar övgüye değer bir ısrarla bu yasayı kaldırarak diğer toplumsal ve bireysel özgürlüklerin önünü açmaya çalışıyorlar. Dolayısıyla Jına ve Şilêr Rasuli'nin katledilmesi karşısında İran ve Doğu Kürdistan'da kadınların ve toplumun duruşu, vicdanın ve toplumsal ahlakın uyanışını temsil ediyor.

İran'da “Jin Jiyan Azadî” Hareketi

“Jin Jiyan Azadî” hareketini tartışmak önemlidir çünkü, İranlı kadınların ve halkların toplumsal mücadelesinde bir dönüm noktasıdır. İran ve Doğu Kürdistan sınırlarını aşan birçok değer ve kazanım yaratmıştır ve uluslararası destekle genişlemiştir. Aşağıda, bu hareketin bazı özelliklerini tartışacağız.

İran'ın otoriter yönetiminin temel dayanakları, kadınlara yönelik ayrımcılık, kontrol ve kısıtlama ve yasaklama üzerine kuruludur. İran devleti hakimiyetini, İran ve Kürdistanlı kadınların ve halkının bedeni, ruhu ve zihni üzerine kurmuştur. Hiçbir zaman sömürgeleştirilmiş olmasa da gelenek ve modernite ikiliği, meşrutiyet hareketinden bu yana İran'ın tüm siyasi ve sosyal meselelerine gölge düşürmüştür. Buna dayanarak, İran'daki ataerki sistem ve otoriter yönetim, kadınların haklarının farkına vardığı ve kendilerini geliştirdikleri yıllar boyunca, kadın hareketini her zaman kınamış, bastırmış ve kadın haklarına yönelik her talebi “batılılaşma” olarak etiketlemiştir. Yaratıcı bir hareket olan “Jin Jiyan Azadî” hareketi ile İran'ın bu hakimiyetine bir darbe vurulmuştur. İran yönetiminin bu dayanaklarının çöküşü, kesinlikle İran'ın islami ve fıkıha dayalı temelini yok etmeye vakıftır. Çünkü bu sistem sadece özgürlükle değil, insani değerlerle, toplumun ve kadının varlığıyla da çelişmektedir.

İran ve Doğu Kürdistan'daki bu son hareket, beklenmedik bir olay değil. İran'daki kadınlar ve halklar yıllardır böyle bir ana hazırlanıyor. “Jin Jiyan Azadî” hareketinde kadınların yaygın varlığı, kadınların toplumsal hareketlerin itici gücü olduğunu ve her zaman devrimi başlattığını ve öncülük görevini üstlendiğini ortaya koyuyor. Dolayısıyla bu hareket çok özeldir ve İran halkı ve özellikle de kadınları ilk kez ortak bir program etrafında toplanmıştır. Bu harekette sürekliliğin olması ve hareket içinde sıkı bir birliğin olmasıyla da öne çıkmaktadır. İran ve Doğu Kürdistanlı kadınlar

İran’da her zaman demokrasi yanlısı hareketlere öncülük ediyor. Kadınlar bu harekete etkileyicilik (karizma) katmakla kalmamış, hareketi tek bir lidere dayalı örgütlenme yerine “kolektif liderliğe” dayalı örgütlenme düzeyine getirmişlerdir. “Jin Jiyan Azadî” hareketi, herkesin doğrudan var olduğu bir arenadır ve herkes kendi temsilcisidir. Bu nedenle demokratik normlar açısından çok radikal bir harekettir.

Kürt Kültüründe Jin ve Jiyan

Kadınların, Jîna’nın katledilmesine tepki olarak saçlarını kesmeleri bu serhildanın bir sembolü olarak bütün dünyaya yayıldı. Kadınlar neden saçlarını kesiyor anlaşılmalıdır. Saç sadece güzelliğin değil, öfkenin ve acının dışavurulmasının da aracıdır. İran ve Kürdistan kültür ve edebiyatında saç kesilmesi hem itirazın hem de yasın sembolüdür. Bir kadının saçını kesmesi, artık tahammül edemeyeceği noktaya geldiğini ve içinde olduğu durumu veya itiraz ettiği şeyi kabul etmediği ve bu durumun mutlaka değişmesi gerektiği anlamına gelir. Bu yüzden kadınların genç yaştaki Jîna’nın bir tutam saçı görüldüğü için katledilmesi karşısındaki itirazlarını ve acılarını, ağlayarak ama bir yandan saçlarını keserek dile getirmeleri bu derin köklerle birlikte ele alınmalıdır. Kadınlar saçlarını keserek İran molla rejimine artık yeter, son noktaya geldik demişlerdir. Bu yüzden saç kesmek sıradan bir eylem olarak değil, kültürel direnişin bir devamı olarak ele alınabilir.

Ana-kadın kültüründen derinden etkilenen Kürt kültürü, toplumu ve edebiyatında kadının hem sözlü hem de yazılı olarak her zaman özel bir yeri olmuştur. Klasik Kürt edebiyatında kadın, güzelliğin ve kutsallığın simgesi olarak görülmüştür. Ehmedê Xani, Melaya Cizîrî ve Nali gibi birçok tanınmış Kürt şairi, bir kısmı din alimi olmasına rağmen, hiçbir eserinde zorunlu hicabtan bahsetmemiş, aksine kadının üstünlüğünden ve kutsallığından bahsetmişlerdir. Kürt edebiyatında kadın saçı, kadın güzelliğinin bir göstergesidir ve bu konuda pek çok şiir ve şarkı yazılmıştır ve şairlerin kadın yorumu oldukça özgürlükçü ve estetikdir. Kürt kültüründe hem erkekler hem kadınlar için saç saklanan değil, güzelliğin sembolü olarak açıkta bırakıldır. Kürt halk müziği ve hikâyelerinde kadının toprağa, özgürlüğe ve cesarete dair pek çok hikâye ve gelenek vardır. Ünlü Kürt şair Ehmedê Xani’nin Mem ve Zin, yine Genc Xelîl, Siyabend ve Xecê gibi halk hikâyelerinde kadınlar saçlarından ve aşklarından utanmadan canlarını feda ediyorlar. Kürt edebiyatında kadının özgür ve etkili bir karakteri vardır. Mesela Genc Xelîl hikâyesinde şöyle bahsedilmektedir:

“Bira serê xwe bide ser cotê zendê min ê zer badayî,
Sûretê xwe bide ser cotê zer memikê min ê nîşanî bi xal e.
Dema tu yê berê xwe bidî welatê xerîb û vê xerîbstanê;
Ez ê cotê reş gulîyê xwe jêkim ji hespê pismamê xwe re bikim doxhevsare,
Xizêma pozê xwe bikime bizmale;
Kimbera pişta xwe dîsa vê subengê mal xibo ji hespê pismamê xwe re bikim nal e.
Ezê kimbera pişta xwe ji hespê pismamê xwe re bikim nal e.”

Bu nedenle Kürtlerin kültür ve edebiyatında Jin ve Jiyan kelimeleri benzer anlamda kullanılmakta ve “Jin Jiyan Azadî” sloganı kökleri, derin bir kültüre dayanmakta ve cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmaya, kadının toplum ve yaşamla yeniden bağ kurması fikrine dayanmaktadır. Çünkü kadının hayata dönüşü, insanlığın özgürlüğe dönüşü demektir. “Jin Jiyan Azadî” hareketi, bu tarihsel gerçeği bir kez daha tekrarlıyor. Gerçek ifadesini Kürdistan kadın özgürlük hareketi ve Rojava Devrimi’nde bulan bu slogan, bugün hegemonyaya karşı radikal bir mücadelenin başlangıcıdır.

Jîna Neyin Sembolü?

Jîna, İran İslami hükümet sistemi tarafından kırk yıldır ihlal edilen insan hakları ve kadınlara yönelik katıksız ayrımcılığın bir sembolüdür. O, kolektif hafızasında uzun bir baskı ve ayrımcılık geçmişi olan kadim bir kültürün sembolüdür. Yaşadığı bu acı ve ıstırapların görmezden gelinmesi için yıllarca bölücülükle itham edilen bir halkın ve kadim kültürün kimliğidir. Jîna, aynı zamanda 2000’lerin başından beri, insanların özel hayatlarına müdahale ederek kamusal alanda kadınların bedenlerini kontrol ederek başta kadınlar olmak üzere herkesi acı bir tecrübeye maruz bırakan ‘ahlak’ polisi (geşt-i irşad) düzeninin çıplak şiddetini temsil ediyor.

Jîna, kelimenin tam anlamıyla bir “öteki” ve hakim sisteme yabancıydı. Jîna’nın kaybından sonra, Jîn²a’nın nabzı ve kalp atışının sesi yani yaşamın sesi, toplumun damarlarında, şehirlerin sokaklarında duyulmaya başladı. Jîna’nın ölümü, toplumun ve mazlumların ölü ve kayıp bedenlerine yeniden yaşam verdi. Jîna, yaşamın simgesi, insanların gırtlaklarında düğümlenen

---

² Jîn Kürtçe’de yaşam demektir.

çıgllıklarının, kin ve öfkelerinin sesidir. Jîna, ölümlüyle birlikte bu insanların özgürlüklerinin susturulan sesine ve çıgllığına yeniden can verdi ve “Jin Jiyan Azadî” sloganı doğdu.

Bu sloganda “kadın”, erkek düzenine ve şiddet yanlısı ataerkil sisteme karşıdır. “Yaşam”, “ölüm” ve ölümlü çağırın kültür karşısında, doğuşun, başkalarına can verme ve yaşatmanın kavramıdır. “Özgürlük” ise “hapishane”ye, korku ve vahşete dayanan polis düzenine karşı anlamsallaşır. Bu yüzden bu slogan, toplumu siyasi kısırdöngüden çıkarmayı, her kesimden insanı harekete geçirmeyi başardı. Yeni yüzyılın eşiğindeki yeni toplumsal hareket “Jin Jiyan Azadî” bir birlik vaadi, özgürleştirici bir güç ve yolunu bulan ve bir nehir gibi ilerleyen bir yaşam ve yenilenme sembolüdür. “Jin Jiyan Azadî”, Kürdistan, İran ve Ortadoğu’nun siyasi, kültürel ve toplumsal geleceğinde ürün ve kazanımlarını hep birlikte görüp yaşayacağımız, tarihin günümüze yankılanan çıgllığıdır. Bu slogan, bu hareketin manifestosudur ve daha şimdiden tarih yazmıştır.

İran’ın otoriter rejimi, ölüm, baskı, işkence ve infaz demektir. Beraberinde yoksulluğu, işsizliği ve şiddeti getiren ve topluma bunlardan başka bir şey vermeyen bir sistemdir. Aslında Jîna’nın katledilmesi, her defasında sessizliğe gömülen büyük katliamların ardından bardağı taşıran son damladır. Yıllardır iktidarın zulmünü ve adaletsizliğini protesto eden halkın bastırılmış öfkesinin patlamasıdır. Ancak bu sefer halklar ve kadınlar bu karanlık düşünce ve zulme son vermeye ve hak ettikleri özgür toplumu kurmaya kararlılar. Saç kesmek, başörtüsü yakmak, aslında esaret zincirlerini kırmak ve tarihi baskılara karşı durmaktır. Kadınların rejimin güvenlik güçlerine karşı gösterdiği azim ve cesaret, gerçek kadın kültürünü anlatıyor. Kadınların bu duruşu, aslında tarihin derinliklerinden gelip, tarihi bir intikam almak için yükselen kadının asi ruhunun bir tezahürüdür. Devrimin geleceğini de yine kadınlar belirleyecek. Kadınların bu aşamadan başarılı bir şekilde geçmesi özgürlük, eşitlik ve demokrasiyi getirecektir.

Jin Jiyan Azadî Hareketi Ne Söylüyor?

21. yüzyılda şahit olduğumuz toplumsal hareketlerin bir devrime dönüşmesini sağlayacak olan hareketin kimliğidir. Bir hareketin talepleri, bileşenlerinin davranışları, öne çıkan semboller bu kimliğin yansımalarıdır. İran’ın geneline yayılan, dünyada gündeme oturan bu hareketin sembollerini, taleplerini daha yakından inceleyip, anlamlandırmaya ihtiyaç var.

Bu hareket sloganından yola çıkarak “Jin Jiyan Azadî” veya Jîna hareketi olarak adlandırılabilir. “Jin Jiyan Azadî” sadece bir slogan değil, aynı zamanda siyasi bir felsefe ve programa sahiptir.

Kadın ve yaşam yani “jin” ve “jiyan” Kürt kültüründe aynı anlamda kullanılır. Kadın, tarihsel toplumda kültürün ilk yaratıcısıydı ve yaşam, var olma ve yaratma alanıdır; özgürlük, filizlenme ve tezahür etme anıdır. Dolayısıyla bu hareket yeni bir şeyler yaratma ve eskileri yok etme hareketidir. İran ve Doğu Kürdistan halkı, bu sefer yüksek sesle “kadın” katledilmesine hayır dedi çünkü bir kadının katledilmesi, yaşamın katledilmesi olduğunu biliyorlar. Jîna'nın katledilmesi unutulursa yaşam da katledilecekti.

Pek çok kişinin belirttiği gibi protestoların bu düzeyde devam etmesi birçok şeyi değiştirebilecek tarihi bir durumdur. Bu hareket, sanki yıllar boyunca farklı toplumsal gruplar tarafından dile getirilen tüm dağınık protestoların rafine halidir. Sloganlardan hashtag'lere, eylemlerden görsellere kadar gerçek ve sanal alanda bu başkaldırının sözlü ve görsel sembolleri, baskıyı ve kadın taleplerini ifade ediyor. “İster Şah, ister Rehber zalime ölüm”, “Ne Saltanat ne Rehberlik, demokrasi eşitlik” ve “Tahran'dan Kürdistan'a kadına zulüm” gibi sloganlar ve diğer sloganlar bu hareketin yönelimini gösteriyor.

İran'da son dönemde yaşanan protesto hareketlerinde gözlenebilen önemli unsur da “bilinç” unsuru. Çünkü son yüzyılda iki devrim ve birçok ayaklanma yaşamış olan İran halkı, protesto sürecinde belirleyici rol oynayabilecek toplumsal ve siyasi bilince sahiptir. Jîna hareketi devrimci bir harekettir. Zira şu anda Doğu Kürdistan ve İran'da gerçekleştirilen eylemler, yalnızca zorunlu başörtüsü yasasını değil, aynı zamanda mevcut siyasi sistemi de hedef alıyor. Çünkü biliniyor ki yaşanan tüm acı ve sorunlar, hükümet tipinin ve siyasi sistemin yapısından ve zihniyetinden kaynaklanmaktadır.

“Jin Jiyan Azadî” hareketi, İran'ın kadın-karşıtı sisteminin temellerini sarstı ve kadınların her bir devrimde temel bir toplumsal güç ve karar mercii olduğu gerçeğini bir kez daha kanıtladı. Günümüzde kadın, her türlü köleliğe, ayrımcılığa ve şiddete karşı mücadele eden siyasi ve toplumsal bir kimliktir. Bu protesto hareketleri, devrimlerde ve toplumsal dayanışmada kadının rolünü ve önemini bir kez daha kanıtladı. Bu hareket içerisinde yer alan kadın hareketinin son dönemdeki hareketlere göre daha radikal hale gelmesi, arkasında güçlü bir iradenin varlığını göstermektedir. Bugün artık kadınlar baskıya canlarını feda edip kendilerini ateşe vermiyorlar, bunun yerine baskı ve zorun sembollerini ateşe veriyorlar ki bu büyük bir devrim ve farkındalık göstergesidir. İran'ın ve Doğu Kürdistan'ın birçok bölgesinde ailevi sorunlar ve erkek iktidar

nedeniyle kadınların kendini yakması hala devam etse ve tamamen ortadan kalkmamış olsa da başörtüsü ve çarşaf gibi zorunlu sembollerin yakılması bir umut ve bir tür kurtuluş işaretidir.

“Jin jiyan Azadî” hareketinin bir diğer önemli özelliği de bu harekette erkeklerin de yer almasıdır. Çünkü erkekler de şu önemli gerçeğin farkına varmışlardır ki, toplumsal özgürlük olmadan, kadının onuru ve insanlık onuru korunmadan kendilerini asla özgür hissedemezler. Çünkü despotik bir sistemde kadın da erkek de iktidar politikalarının kurbanıdır, erkek de başka bir şekilde ataerkil sistemin kölesidir. Bu slogan ve cevheri, insanların kadın hareketinin özgürleştirici alanının önemini anladığını ve kadınların yanında olduklarını gösterdi.

Bu hareket, coğrafi kapsam ve sosyal sınıflar açısından önceki protestolardan çok daha geniştir. Bu harekette yeni toplumsal ilişki biçimleri ve uyum, tutarlılık ortaya çıkıyor. Kadın ve erkekler, her nesilden insanlar biraraya gelerek ortak bir hedef için mücadele ediyor. Kürt, Azeri, Beluç, Fars farklı halklardan, her meslekten ve her yaştan protestocular arasında kolektif bir uyum her sokağa yansıyor. Ortaya çıkan bir başka gerçek de şudur: Kürdistan her zaman olduğu gibi devrimin ve demokrasinin beşiği olacaktır ve Kürt kadını direnişin öncüsü olduğu gibi zaferin de simgesidir.

“Jin Jiyan Azadî” sloganı, güçlü bir toplumsal yorumla, cinsiyete dayalı, ulusal, ekonomik, kültürel ve siyasi tüm baskıların kaldırılması arzusunu içeren bir taleptir. Bu slogan, İranlı kadınlar ve halklar arasında dayanışma yaratan ve 43 yıllık İran rejiminin halklar arasında uyguladığı böl ve yönet politikalarını etkisiz hale getirerek birlikte yaşamaya devam etmesi için önemli bir adım. Tebriz Azerilerinin Kürtlere verdiği destek böyle bir ittifaka örnektir. Bu rejim Kürtleri ayrılıkçı, Azerileri ırkçı, Arapları beceriksiz, Belucistan’ı tekinsiz vs. olarak tanımlamıştır. Bu nedenle, son ayaklanmalar İran toplumunun gerçek cevherini, insanların aynı sesten ve aynı renkten olduğunu ve bu tariflerin hepsinin sahte ve komplocu olduğunu ortaya çıkardı.

Aslında Jîna, İran’ın otoriter sistemine karşı çıkan tüm erkek ve kadınların adıdır. Tüm dünyaya yayılan, kadınlar ve özgürlük arayanlar arasında özel bir tutkuya neden olan bir başkaldırı. “Jin Jiyan Azadî” hareketi herkeste büyük bir coşku uyandırdı ve umutsuzların kalplerinde bir umut oldu. Bu da kısa sürede örgütlenmeye ve toplumsal bilincinin yükselmesine yol açtı. Bu hareket, kadın hareketi, İran halkları, dilleri ve dinleri arasında bir barıştır. Çünkü İran rejimi iktidara geldiğinden beri hep “böl ve yönet” politikasını benimsemiştir. İran halklarının ve kültürlerinin

anadiline karşı çıkmış ve onunla alay etmiştir. “Jin Jiyan Azadî” hareketi bu politikayı boşa çıkarmıştır. Dolayısıyla bu devrimin kültürel ve toplumsal bir devrim olduğu, siyasal bir devrime dönüşeceği ve demokratik bir karaktere sahip olduğu söylenebilir.

Özgürlük Baharına Doğru

Dünyadaki diğer büyük devrimlerin deneyimlerinde de gördüğümüz gibi farklı toplumsal sınıf ve tabakaların haklarının gerçekleşmesi ancak halkın kitlesel katılımı ve “sokak” yolu ile sağlanmıştır. Bu koşul, özellikle İran ve Doğu Kürdistan’daki devrim ve halk ayaklanmalarında görülebilir. İran’da kadın öncülüğüyle başlayan son halk hareketi, ağır hükümet baskısı ve şiddetiyle aylar geçmesine rağmen devam ediyor. İranlı kadınların ve halkların mücadelesi devamlılığı nedeniyle bir gelenek haline gelmiştir ve eğer bir mücadele geleneği oluşursa bunu bastırmak ve marjinalize etmek zordur. Dolayısıyla İran ve Doğu Kürdistan’daki toplumsal devrim sürecinin gidişatını, bu hareketin güçleri belirleyecektir. Böyle bir durumda İran’da bir protesto dalgası yükselirken toplumun öncü güçleri tarafından eşgüdüm ve süreklilik ihtiyacı güçlü bir şekilde hissediliyor. İran’ın kültürel ve sosyal geçmişine göre, zafere ulaşmak için ortak bir mücadele cephesi oluşturmak şarttır. Çünkü yıllardır adaletsizliğe karşı, sosyal ve ekonomik koşullarını iyileştirmesi için mücadele eden ancak her seferinde cevapsız kalan İran halkının, sokağa dökülmesi bu protestoları daha da büyütebilir.

Devrimin heyecan verici ve umut verici bir atmosfer olduğunu unutmamalıyız. Ancak bu atmosfer yetmez, her devrimin düşünceye de ihtiyacı vardır. “Jin Jiyan Azadî” hareketi de herhangi bir devrimci hareket gibi saptırılma riskiyle karşı karşıya. İran halkları yakın tarihlerinde böylesi bir saptırmayla karşı karşıya kaldılar. 1979 devrimi, özgürlük için sokağa dökülen halkın emeklerine molla rejiminin el koymasıyla sonuçlandı. Bu nedenle benzer bir durumla karşılaşmadan devrimin örgütlenmesi için kapsamlı ve kolektif bilinçle örülen bir plana ihtiyaç var. “Jin Jiyan Azadî” hareketinin İran’daki diğer sol hareketler ve önceki ayaklanmalardan farkı, sosyal ve kültürel devrime dayalı olmasıdır. Dolayısıyla bu hareket sahip olduğu demokratik yapısını koruyarak, iktidar ve tahakküme yönelik her türlü eğilimi reddettiğinde zaferle taçlanacaktır. “Jin Jiyan Azadî” hareketi, İran’ın ideolojik yapısını vurma yeteneğine sahiptir ve devamlılığını sürdürürse nihai zafere ulaşabilir. Bu nedenle, daha fazla kesimin bu harekete katılması, hareketin başarısını garanti eder. Toplumsal bir devrim olma yolunda şimdiden büyük adımlar atılmıştır. Çünkü bu hareketin amacı, sadece rejimi devirmek değil onun toplumsal yapısını ve kültürel dünyasını

değiştirmektir. “Jin Jiyan Azadî” hareketi, kadınlar ve tüm ezilen ve marjinalize edilmiş halklar için özgürlük baharıdır.